

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut

Kati Okkas

ELIIT- JA TAVAKOOLI ÕPILASTE HARIDUSPLAANIDE KUJUNEMINE

Bakalaureusetöö

Juhendaja: MA, Tarmo Strenze

Tartu 2013

ABSTRACT

ELITE AND PUBLIC SCHOOL STUDENTS FORMATION OF EDUCATIONAL PLANS

Parents are concerned about their children's future and education. It is important to make right choices about school. Education is the key to successful future.

The aim of this study is to analyze the formation of educational plans among Estonian students in the so called elite schools and non-elite public schools. The study is based on the theories of Raymond Boudon and Abraham Maslow, which assume that the formation of educational plans should be different among privileged and non-privileged students.

Data was collected by means of questionnaire. The questions was about academic success, school atmosphere, parental education and income, domestic economical situation and future plans.

The research was conducted in 2010 winter in two Tartu country public schools.

There are two hypothesis set in this study:

1. Past learning success (grades) affects educational plans more among public school students than among elite school students.
2. Attitude towards learning affects educational plans among more elite school students than among public school students.

Both hypothesis were confirmed.

This study shows that elite school students are generally more ambitious to continue studying after high school and, in particular, they want to continue their studies if they like studying. Public school students are less prone to continue their studies after high school, they do it only if they have good grades.

Keywords: education, elite school, educational inequality, future plans.

SISUKORD

1	SISSEJUHATUS	3
1.1	HARIDUSPLAANIDE KUJUNEMINE	4
1.1.1	<i>Empiirilised uuringud</i>	4
1.2	EESTIS LÄBI VIIDUD UURIMUSED	5
1.2.1	<i>Vanemate staatuse mõju edasi õppimisele</i>	5
1.2.2	<i>Kooli mõju haridusplaanile</i>	6
1.2.3	<i>Viljandimaa pilootuuring</i>	7
1.2.4	<i>Tartu Ülikooli bakalaureusetööd</i>	7
1.2.5	<i>Rahulolu oma kooliga</i>	8
1.3	TÖÖ EESMÄRK JA HÜPOTEESID.....	9
1.3.1	<i>Hüpoteesid</i>	9
2	METOODIKA	11
2.1	MEETOD	11
2.1.1	<i>Andmete kogumise protseduur</i>	12
2.1.2	<i>Tunnuste mõõtmine</i>	12
2.1.3	<i>Andmete analüüs</i>	13
3	ANALÜÜS	14
4	ARUTELU	17
5	KOKKUVÕTE	20
6	KASUTATUD KIRJANDUS	21
	LISA 1. KÜSITLUSE ANKEET.....	23
	LISA 2. VASTAJATE ARV KOOLIDE KAUPA.....	31

1 SISSEJUHATUS

Vanemad tahavad oma lastele alati parimat, paremaid mänguasju, ilusat kodu, paremat haridust, ehk siis paremat elu. Vanemad teevad juba sünnist saati meie eest otsuseid, lootes, et need on meile kõige paremad ja kasulikumad. Üheks oluliseks valikuks on haridus, millisesse kooli panna oma laps. Valikuid on mitmeid, kas panna kodule lähimasse, kõige suuremasse, väiksemasse või hoopis sinna kooli, kus on parem maine ja kõrgemad õpitulemused. Koolide valimine on raske, kuna tuleb arvestada laste võimeid, majanduslikku olukorda peres ning kooli asukohta. Haridus on oluline, kuna see määrab edasisi plaane elus.

Eestis on palju koole, mille vahel vanemad saavad valida. Näiteks Tartu maakonnas koos Tartu linnaga on kokku 28 gümnaasiumi, 21 põhi- ja kuus algkooli, kokku õpilasi on 18 800 (Tartumaa kodulehekülge, 2012). Kui aga elatakse linnast väljas, siis valiku võimalus väheneb.

Kas vanemad ikka alati teavad, mis on nende lastele parim või on kõige õigem suunaja hoopis lasteaed, kool? Liialt suunates ja lastelt rohkema nõudmine võib hoopis anda vanemate soovile vastupidise tulemuse. Keskkooli valik on oluline kõikidele noortele ja õnneks enamus noori saab teha ise selle valiku, millisesse keskkooli või gümnaasiumi ta edasi õppima läheb. Selles eas on olemas neil ka eelaimdus, mis neid rohkem huvitab ja millised õppeained neile rohkem meeldivad.

Järgnev uurimus annabki ülevaate noorte tuleviku perspektiividest, mis puudutab edasi õppimist. Kas oluline mõjutaja on perekond või hoopis kool ning kas on vahet, millises koolis õpilane õpib, kas tavakoolis või hoopis eliitkoolis?

Käesolev uurimus põhineb kahel suurel teoorial. Esiteks Raymond Boudon (1973), kes väidab, et töölisklassi ja keskklassi perekondadest pärit laste haridusplaani kujunevad erinevalt. Töölisklassi vanemad arvestavad haridusplaani tegemisel seda, kui hästi on lapsel seni koolis läinud ja kui võimekas ta on ning keskklassi vanemad eelkõige aga laste soovi õppida. Teiseks on Abraham Maslowi (1943) vajaduste teooria, mis põhineb baasvajadustele. Kõik baasvajadused on omavahel seotud, kui need on täidetud, siis saab inimene teha seda mida ta ise tahab. Füsioloogiliste väärtuste asemel saavad olulisemaks juba vaimsed väärtused.

Uurimustöö on aktuaalne, seega ka oluline nii sotsiaalpoliitikale kui ka –tööle. Eesti riigile on oluline rahvastiku haridustase, tööpuudus ja vaesus. Tänu sellele uurimustööle on võimalik välja selgitada need mõjutegurid, mis mõjutavad edasi õppimist. Koolides on võimalik teha

ennetustööd, kui selgitada noortele, kes hakkavad keskharidust lõpetama, et õppeedukus on oluline ning tänu tublile õppimisele on kergem saada ülikooli sisse. Kõrghariduse omandamine eeldab seda, et on tulemas kvalifitseeritud tööjõudu ning tööturul eelistatakse siiski enne kõrgharidusega inimest kui keskharidusega. Tänu kõrgharidusele on võimalik noortel pääseda vaesusest ja suurem tõenäosus saada kõrgema palgaga töökoht. Kõrgharidust ei saa paraku aga kõik endale lubada, kuna see on nõuab rahalisi ressursse. Enamus vanemaid siiski väärtustavad haridust ja toetavad oma lapsi nii kuidas võimalik.

1.1 Haridusplaanide kujunemine

1.1.1 Empiirilised uuringud

Käesoleva töö eesmärk on uurida õpilaste haridusplaanide kujunemist. Maailmas on läbi viidud palju sotsioloogilisi uurimusi, kus on vaadeldud tegureid, mis mõjutavad haridusplaanide kujunemist. Kõige sagedamini uuritavaks sihtgrupiks nendes uuringutes on gümnaasiumi õpilased ja haridusplaani all peetakse enamasti silmas kavatsust minna edasi õppima ülikooli. Uuringute tulemused näitavad, et edasi õppida kavatsevad õpilased, kelle senine õppeedukus on kõrge, kelle intellektuaalsed võimed on suured, kellel on kõrgelt haritud ja materiaalselt kindlustatud vanemad, kelle sõbrad kavatsevad edasi õppida, kelle vanemad motiveerivad neid edasi õppima. (Jencks, Crouse & Mueser, 1983; Sewell, Hauser & Wolf, 1980)

1.1.2 Haridusplaanide kujunemine privileeeritud ja mitteprivileeeritud õpilastel

Käesoleva töö konkreetsem eesmärk on uurida haridusplaanide kujunemist sõltuvalt sellest, kas õpilane kuulub ühiskonnas privileeeritud gruppi või mitteprivileeeritud gruppi. Üldiselt on teada, et sotsiaalses mõttes privileeeritud õpilased kavatsevad suurema tõenäosusega edasi õppida, aga millisel viisil sünnib edasi õppimise otsus privileeeritud ja vähem privileeeritud gruppis? Käesolev töö lähtub sellele vastamisel kahest sotsiaalteaduslikust teooriast.

Esimene teooria on Raymond Boudoni haridusliku ebavõrdsuse teooria. Boudon (1973) ütles, et keskklassi ja töölisklassi perekondadest pärit laste haridusplaanid kujunevad erinevalt. Vähem privileeeritud töölisklassi lapsed ja nende vanemad arvestavad haridusplaani tegemisel eelkõige seda, kui hästi laps on siiani õppinud ja kui võimekas ta on. Seda sellepärast, et tänapäeval pole haridus odav, see vajab erinevaid ressursse. Kui laps pole

võimekas ja senine õppeedukus pole kõrge, siis pole mõtet kõrgharidust omandada, vaid tuleks suunduda tööle. Keskklassi lapsed ja nende vanemad arvestavad aga eelkõige laste soovi õppida ning nad teavad, et haridus on oluline ja samas käinud läbi ka selle sama tee. Teavad, et see on asi, mille pärast ei tohiks raha pärast küll tegemata jääda. Privilegeeritud lastel makstakse kinni õppetaksud, vajadusel elamiskoha ja muud kulud.

Teine teooria on Abraham Maslow vajaduste teooria. Maslow (1943) järgi on inimese vajadused omavahel hierarhiliselt seotud: kui pole rahuldatud füsioloogilised ehk baasvajadused, siis ei saa rahuldada ka kõrgemaid vajadusi. Kui kõik baasvajadused on rahuldatud, siis saab inimene teha seda, mida ta ise soovib. Sellest saame aga järeldada, et ühiskonnas privilegieeritud inimesed saavad endale lubada seda, mida nad soovivad, kuna nende baasvajadused on rahuldatud. Näiteks otsus edasi õppimise suhtes tehakse selle alusel, mis neile rohkem meeldib, kuna nad teavad, et saavad endale lubada õppemaksu maksmist ja muid õppimisega seotud kulutusi.

1.2 Eestis läbi viidud uurimused

Nii nagu teistes riikides mujal maailmas on oluline hariduse uurimine, nii on ka see Eestile. Eestis on uurimusi tehtud juba nõukogude ajast alates ning kõik uurimused on aga leidnud, et vanemate haridus mõjutab noorte haridusteed (Titma ja Kenkmann, 1988).

1.2.1 Vanemate staatuse mõju edasi õppimisele

Hans Dsiss ja Marti Taru (2001) kinnitasid Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutuse lõpparuandes sama, et koolilõpetajate haridusplaanid on tihedalt seotud vanemate haridustasemega. Nad leidsid, et mida kõrgem on vanemate haridus, seda kõrgemat haridust noored ihkavad saavutada.

Nii leidis ka Mari Toomse (2007), et nii vaimselt kui ka materiaalselt paremates tingimustes kasvanud lastel on suurem tõenäosus jõuda kaugemale kui nende eakaaslased. Kõrghariduse omandamisel on oluline sotsiaalne klass, parema staatusega vanematel on rohkem raha, mis võimaldab kinni maksta õppetaksud, elamiskulud, vajadusel abiõpetaja tasu ja muud väljas käigud. Vanemate peamine soov on, et lastel ei oleks kehvem sotsiaalne positsioon kui neil endil.

Tõnu Erin (2006) viis Saare maakonnas magistratöö raames läbi küsitluse. Uuringus osales neli gümnaasiumi ning küsitleti nii põhikooli kui ka gümnaasiumi lõpuklasside õpilasi. Uuris vanemate sotsiaalse tausta mõju õpilaste õpiedukusele ja edasistele haridusplaanidele. Uurimistöös küsiti lõpetajatelt vanemate haridustaseme, nende tööga hõivatuse, koduse õpikeskkonna, kuhu alla kuulub ka kodune raamatukogu, arvuti ja interneti ühendus, ning õpilase õpiedukuse ning õpingute jätkamise soovi kohta. Töö tulemusena selgus, et vanemate, rohkem ema, haridustase mõjutab õpilaste õpiedukust. Gümnaasiumi õpilased on küll rohkem iseseisavamad, kuid siiski on mõju olemas. Edukate õpilaste osakaal küsitluses oli üsna suur, kelle isa teenib vähe, siis ei motiveeri see õpilast haridust omandama.

Küsitluse tulemusel selgus, et arvuti ning interneti mõju avaldab negatiivset mõju nii õpiedukusele kui ka haridustee valikule. Põhjuseks võib olla arvuti kasutamine enamjaolt meelelahutuslikul eesmärgil: mängimiseks ja sõpradega suhtlemiseks, mis kulutab palju aega ja selle kõrvalt on raske leida aega ja ka keskendumist õppetegevustele. Koduse raamatukogu olemasolu ei mõjuta õpilase edukust ega mõjuta edasisi õpingu soove. (Erin, 2006)

Linnakoolide õpilaste õpitulemused on paremad võrreldes maakooli õpilaste õpitulemustega. Linnakoolides on edukate õpilaste osakaal suurem ning õpiraskustega õpilaste osakaal väiksem. Paremate õpitulemustega õpilastel nii maa- kui ka linnakoolis oli soov jätkata õpinguid, nende eesmärk on saada kõrgharidus. Uuringus toodi välja, et 70,6% vastanutest jätkaks uuringuid ülikoolis. (Erin, 2006).

1.2.2 Kooli mõju haridusplaanile

Varasemate uuringute alusel saab väita, et Eesti üldhariduskooli mõju õpilaste õppeedukusele on väike, kuna õppetulemused sõltuvad õpilase kodu- kui ka koolikeskkonna kvaliteedist. Eliitkoolides õpivad andekamad õpilased, kes saavad paremaid hindeid tänu kodusele kasvatusel, andekusele või motiveeritusele, mitte ei olene koolist. (Strenze, 2007)

Samas ei saa väita, et riigieksamite tulemused määravad ära kooli taseme, et paremate riigieksamite tulemustega õpilased õpivadki paremas koolis. Eeldatakse, et haridusasutused mõjutavad õpilaste õppetulemusi, seega peaks eliitkooli õpilastel olema eelis ülejäänud koolide ees just vanemates klassides. Mida kauem käivad õpilased heas koolis, seda rohkem peaksid nad teiste koolide õpilastest ette jõudma. (Strenze, 2007) Seda innukamad on nad ka kõrgkooli astumisega.

Privaatkooli efektiivsus näib olevat madalam või isegi negatiivne õppimises, kus kooli tulem (saavutuse tase, paremad töökohad, kõrgemad palgad) ainuüksi ei määra kooli tõhusust. Arvesse võetakse kooli, õpetajate kui ka perekonna ja õpilaste panust ning iseloomu. (Toomela, Kikas, Mõttus, 2006)

1.2.3 Viljandimaa pilootuuring

Viljandimaa koolides viidi 2008. aastal läbi õpilaste, koolijuhtide ja lastevanemate seas pilootuuring. Eesmärk oli anda ülevaade eri sihtgruppide nägemusi ja arvamusi “hea kooli” tegurite ja kooli tulemusnäitajate kohta. (Kirss, 2008)

Arvamusi oli erinevaid kuid oli ka kokku langevusi. Direktorid ja õpilased tõid välja, et eksamitulemustest on palju olulisem see, kui palju üldse gümnaasiumi hariduse omandavad. Seda saab näiteks vaadata selle järgi, kui suur osakaal 10. klassi astujatest lõpetab gümnaasiumi. Kui kõik need õpilased lõpetaksid üldhariduse, siis saab väita, et see kool on “hea kool”. Leidus ka neid õpilasi, kes arvasid, et koolist väljalangemine on tingitud õpilasest endast. Lapsevanemad hindavad koole õpitulemuste järgi, seal hulgas eksamitulemuste alusel ning oluline on ka protsent, kui palju sooritasid eksami. Uuritavad leidsid, et koolil on oluline roll ka edasisel elul, ehk mida tehakse peale kooli lõpetamist, kas minnakse edasi õppima või minnakse tööle. (Kirss, 2008)

Õpilaste silmis on väärtuslikumad koolid need, kus on rohkem vabaaja veetmisvõimalusi kui ka ühistegevusi. Siinkohal mängib rolli kooli asukoht, sellest olenevalt pakutakse õpilastele erinevaid võimalusi vabaaja veetmiseks. Näiteks linnakoolil on palju rohkem erinevaid võimalusi kui maakoolil. Kesksel kohal on ka õpetajate innovaatsus ja praktikumides osalemine, palju paremini jäävad faktid meelde, kui neid saab rakendada päris elus (Kirss, 2008).

1.2.4 Tartu Ülikooli bakalaureusetööd

Tartu Ülikoolis on viidud läbi kolm sama teemalist bakalaureusetööd. Artjom Suvorovi 2010. aasta uurimus “Tartu linna eliitkooli ja tavakooli gümnaasistide võrdlus” , Urmo Uibolehe 2011. aastal “Ebavõrdus Eesti koolide vahel- eliitkooli, erakooli ja tavakooli võrdlus” ja Marju Tomp 2012. aastal kaitses samuti bakalaureusetöö teemal „Eesti ja väliseesti põhikooli õpilaste hinnangud oma koolile ja kodule“, mille andmeid selles töös ei kasutata.

1. Suvorov (2010) uuris kahe Tartu kooli õpilaste majanduslikku olukorda, lastevanemate haridustaset ning õppekeskkonda. Ta leidis, et eliitkoolis ja tavakoolis pole vanemate majanduslikolukord ebavõrdne ning õpilased olid ka ise mõlemas koolis enam-vähem rahul oma majandusliku olukorraga. Uuringu tulemusena ta leidis, et eliitkoolis õppivate laste vanemad on kõrgema haridustasemega kui tavakoolis. Näiteks eliitkoolis oli 65,2% õpilaste emadest kõrgharidusega, tavakoolis oli see protsent aga 31,8. Samuti on eliitkoolis ka parem õppekeskkond, seda väljendab õpilaste parem käitumine ja õppetöö distsiplineeritus.
2. Uiboleht viis 2011. aastal uuringu läbi Eesti erineva tasemega koolides (erakool, eliitkool, kõrgetasemeline tavakool ja tavakool). Ta leidis, et kõige rohkem on kooli õhkkonnaga rahul eliitkooli õpilased ning kõige vähem rahul on tavakooli õpilased. Järelikult on koolil kvaliteet, mida väärtustatakse.

1.2.5 Rahulolu oma kooliga

Katri Pern (2007) on leidnud, et õpilaste rahuolu või rahulolematuse oma kooliga näitab väga palju ka kooli kvaliteeti. Kui õpilased on rahul oma kooliga, siis on nad paremad õpilased koolis, sellest ka kõrgemad tulemused. Eliitkooli õpilased võrreldes teiste koolidega kasutavad oma vabaaega rohkem õppimisele ja kultuurilistele tegevustele kui sotsiaalsetele tegevustele, kuna nad väärtustavad häid tulemusi riigieksamitel ja kooli head ettevalmistamist kõrgkooli astumiseks. Seetõttu on nad koduse olukorraga vähem rahul kui teiste koolide õpilased, see tähendab, et vanemate huvi ja mõju on väiksem, kuna andekaid lapsi ei ole vaja kontrollida ega abistada.

Eesti tulemused kattuvad palju mujal maailmas läbi viidud uuringute tulemustega. Õppetulemusi mõjutavad nii kool, õpetajad, klassikaaslased kui ka kodune õhkkond. Mõni uurimus leiab, et suurem mõjutaja on vanemad ja nende sotsiaalne staatus kui teisalt teised leiavad vastupidi, et kool on kõige suurem mõjutaja noorte tulevikuplaanides, mis puudutavad edasist õppimist.

Ühtset lähenemist aga pole, järelikult saame väita, et gümnasistide õppeedukust mõjutavad kool koos õpetajate ja klassikaaslastega ning kooli asukoht kui ka kodune õhkkond. Kui õpilane on oma kooliga rahul, on ka õppetulemused paremad ning õpilased innukad õppima.

1.3 Töö eesmärk ja hüpoteesid

Eesmärgiks on anda ülevaade gümnasistide tuleviku eelistustest seoses haridusega.

Uurimus viidi läbi Tallinna ja Tartu linnas, mille seas on ka üks maakool. Koolid ei ole üksteisega võrdsed, erinevad nad tüübilt (eliit-, era- ja tavakool), õpitulemustes, kooli suuruses ning ka asukoha poolest. Küsitlus viidi läbi 11. klasside seas ja uuriti gümnasistidelt:

- Suhteid koolis;
- Õppetulemusi;
- Kooli üldist õhkkonda;
- Vabaaja veetmist;
- Tulevikuplaane;
- Kodust õhkkonda;
- Vanemate sotsiaalmajanduslikku taset;
- Majanduslikku olukorda.

Uurimustöö annab lastevanematele kui ka õpetajatele väärt teavet. Iga lapsevanem tahab oma lapsele parimat, haridus on kõige alus. Tulemustest lähtuvalt saavad lapsevanemad kui ka õpetajad ise teada, kas on ebavõrdsusi haridusmaastikul ning mis on see peamine mõjutaja. Uurimustöö on oluline nii uurijale endale kui ka kõikidele teistele vanematele ja koolidele.

1.3.1 Hüpoteesid

Autor lähtub Raymond Boudoni (1973) ja Abraham Maslowi (1943) teooriatest, millede põhjal saab järeldada, et privilegeeritud ja mitteprivilegeeritud õpilaste haridusplaan kujuneb erinevalt: privilegeeritud õpilastel rohkem õpilase soovidest ja hoiakutest lähtudes, mitteprivilegeeritud õpilastel rohkem senisest õppeedukusest lähtudes.

Eesti kontekstis võib privilegeerituse all mõista mitmeid erinevaid asju. Kuna käesolev töö uurib haridust, siis pakub siinkohal kõige enam huvi hariduslik privilegeeritus. Eestis on hariduslikus mõttes privilegeeritud need õpilased, kes õpivad nn. eliitkoolides, kuna nendes koolides valitseb õppimist soodustav sisekliima ning nende koolide õpilased on enamasti pärit materiaalselt kindlustatud peredest. Mitte-eliitkoolides ehk tavakoolides õppivad õpilased on aga vähem privilegeeritud olukorras. Sellest lähtuvalt püstitatakse käesolevas töös kaks hüpoteesi:

1. Senine õppeedukus (hinded) mõjutavad haridusplaani tugevamalt tavakooli õpilaste hulgas kui eliitkooli õpilaste hulgas.
2. Soov õppida (hoiak õppimise suhtes) mõjutab haridusplaani tugevamalt eliitkooli õpilaste hulgas kui tavakooli õpilaste hulgas.

2 METOODIKA

2.1 Meetod

Emiirilise uurimustöö läbiviimisel kasutati kvantitatiivset meetodit, kuna see on parim viis, kuidas võrrelda mitme kooli andmeid ja neid analüüsida. Ankeetküsimustikus oli ka avatuid küsimusi, kuid selles uurimustöös kasutatakse ainult kinniseid küsimusi, kus neil tuli lihtsalt erinevate vastuste seas valik teha. Seega on see töö puhtalt kvantitatiivne.

Uurimise eesmärgiks on anda ülevaade 11. klassi õpilaste tuleviku perspektiividest seoses kõrgharidusega.

Andmed koguti ankeetküsitlusega (vt Lisa 1.). Ankeet koosneb 31. küsimusest, küsimusi on nii kinniseid kui ka lahtiseid. Küsimused puudutavad peret, kodust keskkonda, õppimist, kooli kui ka vabaaega ning noorte tulevikuplaane. Kvantitatiivne meetod võimaldab analüüsida suurt hulka andmeid ning selekteerida välja vajaliku. Meetod annab täpseid tulemusi, mille alusel on kergem statistikat teha. Kvantitatiivne meetod on deduktiivne, mille puhul saame püstitatud hüpoteesid kas siis ümber lükata või kinnitada neid.

Küsitlused viidi läbi 2010. aasta detsembrikuus kahes Tartumaa tavakoolis, üks kool oli linnas ja teine 10 kilomeetri eemal, 11. klassi õpilaste seas. Valimisse valiti 11. klassi õpilased, kuna ühes koolis oli 12. klassis õpilasi kokku ainult 16 ning 11. klassis neli rohkem. Teises koolis oli õpilasi kohal 21. Seega küsitlus viidi läbi 41 inimese seas, nendest oli 28 tüdrukut ja 13 poissi.

Lisaks käesoleva töö autori poolt kogutud andmetele, kasutatakse edasistes analüüsidest ka eelnevatel aastatel tudengite poolt sama ankeedi alusel kogutud andmeid (vt Lisa 2). Artjom Suvorov kogus andmeid Tartu linnas ühest eliit- ja tavakoolist (Suvorov 2010). Uiboleht aga Tallinna kahest eliitkoolist, kolmest era- ja tavakoolist (Uiboleht 2011).

Kokku kasutatakse käesolevas töös üheksa kooli andmeid. Vastajaid kokku oli 286, 120 meessoost ja 166 naissoost. Kõik õppisid küsitluse ajal 11. klassis.

Uiboleht küsitles ka erakoole, kuid Eesti kontekstis võib need tavakooli alla paigutada, mida autor ka selles uurimustöös teeb. Eliitkoolid on kõrgemate eksamitulemuste kui ka õpitulemustega alati edetabelites eespool, era- ja tavakooli tulemused on võrdset ja neid ei erista üksteisest midagi, peale finantseerimise. Tavakool on riiklik ja erakool saab raha igalt poolt mujalt, näiteks vanematelt ja erinevatelt toetajatelt.

2.1.1 Andmete kogumise protseduur

Koolidega oli raske saada kontakti, kuna ei vastatud minu e-mailidele ega kõnelele. Uurimustöös osalevad koolid sai ka valitud suuresti tutvuste pärast, tänu neile sai viia küsitlused läbi ilma suurema mureta. Tartu linna tavakooli saadi 11. klassi õpilase kaudu ning maakooli läbi huvijuhi. Küsitluse viis autor ise läbi klassis, kus oli kohal ka klassijuhataja. Mõlema kooli puhul oli klassijuhataja ja ka õppealajuhataja nõusolek olemas. Klassijuhatajad eraldasid tunniajast 15 minutit küsitluse täitmiseks, seega ei seganud see ei õppetööd ega vaheajale minemist. Küsitleti Tartu linna tavakoolis ühte paljudest 11. klassist, kus oli 21 õpilast ja maakonnas asuvat tavakooli ainukest klassi, kus kohal oli 20 õpilast, seega kokku koguti 41. gümnasisti andmed. Küsitlus oli kirjalik ja anonüümne.

2.1.2 Tunnuste mõõtmine

- **Haridusplaan (sõltuv muutuja)**

Haridusplaan mõõdeti ankeedis algselt järgmise skaala alusel:

Millise haridustaseme soovite Te lõppkokkuvõttes omandada?

1. Põhikooli hariduse
2. Keskhariduse
3. Bakalaureuse kraadi
4. Magistrikraadi
5. Doktorikraadi
6. Muu (kirjutage)

Regressioonanalüüsi tarbeks kodeeriti see tunnus ümber: 1 = doktorikraad, 0 = madalam kraad.

- **Hinded**

Selle küsimuse analüüsis kasutab autor järgmist skaalat:

Millised on peamiselt Teie hinded?

5. Enamus on viied
4. Neljad ja viied enam-vähem võrdselt
3. Enamus on neljad

2. Kolmed ja neljad enam-vähem võrdselt
1. Enamus on kolmed

- **Hoiak õppimise suhtes**

See küsimus mõõdeti 5-pallisel skaalal, kus 1 on väike ja 5 on väga suur.

Järgnevalt hinnake oma koolis valitsevat õhkkonda (valige igas reas üks variant).

Milline on...					
...Teie enda soov õppida	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike

- **Sugu**

Autor kasutab siin skaalat, kus mees =1 ja naine = 2.

Teie sugu

Mees

Naine

2.1.3 Andmete analüüs

Koolide andmete analüüs toimus statistikatarkvara programmis (SPSS). Analüüsis kõiki küsimusi ei kasutata, kuna küsimustikud pole ühtsed ning suund on ka erinev. Analüüsis kasutatakse küsimusi, mis puudutavad tuleviku valikuid, õppeedukust, vanemate sotsiaalset staatust ning õpilase enda tausta ning soovi edasi õppida. Analüüsis kasutatakse regressioon binaarset logistilist analüüsi ning risttabeleid.

3 ANALÜÜS

Esiteks uurib autor, kui palju õpilasi millist haridustaset sooviksid endale saada, lähtuvalt siis kooli tüübist. Tabel 1. andmetel saab öelda, et eliitkooli õpilased soovivad pürgida kõrgemate haridusastmeteni, nagu magistri- ja doktorikraad, ning tavakooli õpilased väärtustavad isegi keskkooli haridust. Kõikidel vastajatel on üldjuhul õppimise soov olnud küllaltki suur. Tavakooli õpilased püüdlevad magistrikraadi poole ning eliitkooli omad tahavad saavutada ikka enam ehk siis doktorikraadi. Privilegeeritud õpilased tahavad saavutada seda, mida nad ihkavad ning võtta kõigest ikka kõik, juhul kui nad seda tahavad. Tavakooli õpilased jäävad realistlikuks ja ei püstita endale suuri eesmärke.

Tabel 1. Õpilaste soovitud haridustase

Koolitüüp	Haridusplaan				KOKKU
	Kesk-haridus	Bakalaureus	Magister	Doktor	
Tavakool	23	46	84	39	192
	12,0%	24,0%	43,8%	20,3%	100,0%
Eliitkool	0	7	60	27	94
	0,0%	7,4%	63,8%	28,7%	100,0%
KOKKU	23	53	144	66	286
	8,0%	18,5%	50,3%	23,1%	100,0%

Tabelis 1. on näha, et eliitkooli õpilased ei taha piirduda ainult gümnaasiumi haridusega. Isegi bakalaureuse kraad on nende jaoks liiga vähe, ülekaalus on magistrikraad. Eliitkooli ja tavakooli õpilaste haridusplaanide võrdlust tehes, on mõistlik võtta konkreetsema vaatluse alla doktorikraadi omandamise soov, uurida kui paljud õpilased soovivad omandada doktorikraadi. Doktorikraad tundub olevat selline haridustase, mida enamus inimesi ei taha. Seega on võimalik uurida, kes seda siiski soovivad saada. Järgnev tabel (Tabel 2.) näitab doktorikraadi omandamise kavatsuse sagedust eraldi tavakooli ja eliitkooli õpilaste hulgas.

Tabel 2. Doktorikraadi omandamise soov

Koolitüüp	Haridusplaan		KOKKU
	Keskharidus, bakalaureus, magister	Doktorikraad	
Tavakool	153	39	192
	79,7%	20,3%	100,0%
Eliitkool	67	27	94
	71,3%	28,7%	100,0%
KOKKU	220	66	286
	76,9%	23,1%	100,0%

Tabelis 2. näeme, et eliitkooli õpilaste hulgas on natuke rohkem neid, kes plaanivad doktorikraadi omandada, 28,7% ning 20,3% tavakooli õpilastest. Erinevused pole kahe kooli tüübi vahel üldsegi suured.

Järgnevalt on analüüsi eesmärk kindlaks teha, millest sõltub haridusplaan ehk soov omandada doktorikraad. Analüüsimeetodiks on binaarne logistiline regressioon. Tabelis 3. on esitatud analüüsi tulemused kogu valimi kohta. Tulemustest selgub, et nii hinded kui hoiak avaldavad olulist positiivset mõju haridusplaani kujunemisele. Haridusplaani kujunemist sugu aga ei mõjuta.

Tabel 3. Õpilaste mõjutegurid doktorikraadi omandamise soovile

Mõjutegur	Regressiooni-koefitsent	Olulisuse nivoo
Sugu	-,443	,142
Hinded	,399	,016
Hoiak õppimise suhtes	,498	,025

Edasi on vaja vaadata, kuidas mõjutavad hinded ja hoiakud haridusplaani tavakooli ja eliitkooli õpilaste hulgas. Tabelis 4. on tehtud binaarne logistiline regressioonanalüüs kahes koolitüübis eraldi. Tabelist on näha, et hinnete mõju doktorikraadi omandamise soovile on peaaegu statistiliselt oluline tavakooli õpilaste hulgas ($p = 0,059$), aga eliitkooli õpilaste

hulgas on hinnete mõju nõrgem. Hoiaku mõju on peaaegu statistiliselt oluline ($p = 0,051$) eliitkooli õpilaste hulgas, aga tavakooli õpilaste hulgas on hoiaku mõju nõrgem. Niisiis on selge, miks vähesed tavakooli õpilased valiksid endale tulevaseks hariduseks doktorikraadi. Kõrgharidus on kõne all ainult sel juhul kui, nende hinded on korras ja teavad, et on võimelised seda kraadi ka omandama. Nii väitis ka esimene hüpotees, mis sai just kinnitatud. Eliitkooli õpilaste puhul õppetulemused ehk hinded nii suurt rolli ei mängi. Pigem on oluliseks mõjutajaks õpilase enda hoiak õppimise suhtes. Doktorikraadi tahetakse siis, kui õppimine tõepoolest meeldib.

Tabel 4. Tavakooli ja eliitkooli õpilaste mõjutegurid doktorikraadi omandamise soovile

Koolitüüp	Mõjutegurid	Regressiooni-koefitsent	Olulisuse tase
Tavakool	Sugu	-,586	,125
	Hinded	,396	,059
	Hoiak õppimise suhtes	,364	,178
Eliitkool	Sugu	-,247	,622
	Hinded	,351	,230
	Hoiak õppimise suhtes	,799	,051

4 ARUTELU

Bakalaureusetöö eesmärk on anda ülevaade 11. klassi õpilaste tulevikuplaanidest. Uurida, mis mõjutab nende tulevasi valikuid seoses haridusega, kas perekonna staatus, kool või enda soov. Raymond Boudon (1973) väitis, et keskklassi ja töölisklassi õpilase haridus kujuneb erinevalt, kuna keskklassi sotsiaalne staatus, majanduslik seis ja vanemate haridustase on kõrged, see mõjutab omakorda ka lapsi. Saab väita, et mida kõrgemad on vanemate haridustase, suurem sissetulek kui ka kõrgem staatus, seda kõrgem on ka nende laste haridustase. Nad tahavad saavutada vanematest kõrgemat haridust ja ka paremat sissetulekut, kuid enamasti lähtuvad oma soovist. Siin kohal tuleb mängu Maslow (1943) vajaduste hierarhia, et kui baasvajadused on rahuldatud, siis eneseteostusvajadus on ka suurem ning tahavad saavutada üha rohkem ja rohkem ning väärtustav enim vaimseid väärtusi. Majanduslik olukord keskklassi lastel ka seda lubab ehk on tegemist privilegieritud inimestega. Eesti haridusmaastikul saame väita, et eliitkoolid on eelkõige privilegieritud lastele, kuna nad saavad seda endale lubada, iseasi, kas noortel ka on soov edasi õppida.

Lähtuvalt teooriates püstitas autor kaks hüpoteesi:

1. Senine õppeedukus ehk hinded mõjutavad haridusplaani tugevamalt tavakooli õpilaste hulgas kui eliitkooli õpilaste hulgas.

Privilegieritud lastel polnud majanduslik olukord oluline määraja, aga tavakooli õpilastele on. Nii tuli ka analüüsis välja, et edasi õppimine sõltub senistest õppetulemustest ehk hinnetest. Kui need on korras, siis minnakse edasi ülikooli, kuna ollakse kindel, et saadakse seal hakkama. Peale hakkama saamise on hinnetel ka oluline roll. Tänu kõrgele õppetulemusele on suurem tõenäosus, et võetakse vastu riigieelarvelisele kohale, mis ei nõuaks suuri õppetulusid ning võimaldab keskenduda ainult õppimisele. Eliitkooli õpilastele ei ole hinded olulised, kuna nende majanduslik seis on korras, võimelised tasuma suuri õppemakse mitu aastat. Pole vajadust neil mitte kusagil kokku hoida ja neil puuduvad ka takistused, et mina kodulinnast või isegi kodumaalt kaugele õppima.

Saare maakonnas tehtud uuringu alusel tuli ka välja, et paremate tulemustega õpilased pigem siiski jätkavad õpinguid ning polnud vahet, kas nad olid linna- või maakoolist. Toodi välja, et 70 % vastanutest jätkaks kõrgkoolis. (Erin, 2006)

Seega esimene hüpotees on kinnitatud.

2. Hoiak õppimise suhtes mõjutab haridusplaani tugevamalt eliitkooli õpilaste hulgas kui tavakooli õpilaste hulgas.

Eliitkooli õpilastele on suurem mõjutaja hoopis õpilase enda soov edasi õppida. Kui on olemas millegi vastu huvi ja soov, siis seda ka tehakse. Maslow (1943) väidab, et kui baasvajadused on rahuldatud, siis õpilane võib teha, mida ta ise soovib. Baasvajaduste rahuldamise asemel püüdleb ta vaimsete väärtuste rahuldamise poole.

Sama tulemuseni jõudis ka Ameerikas White (1982), kes väitis, et mida kõrgem on pere sotsiaalmajanduslik staatus, seda võimekam on laps akadeemiliselt. Eestis said sama tulemuse Dsiss ja Taru (2001), kes väitsid, et mida kõrgem on vanemate haridus, seda kõrgemat haridust ihkavad nende lapsed saada, ning Toomse (2007), kes tõi välja, et nii vaimselt kui materiaalselt paremates tingimustes kasvanud lastel on suurem tõenäosus jõuda kaugemale kui nende eakaaslased.

Nii leiab teinegi hüpotees kinnitust.

Tulemused on kooskõlas hüpoteesidega. Eriti just õpisoovi puhul tuleb välja, et selle mõju on tugevam eliitkooli õpilaste hulgas nagu teine hüpotees väitis.

Antud töö tulemusi ilmestab rahvusvahelise majandusarengu ja -koostöö organisatsiooni (OECD) poolt 2012. aastal avaldatud ülevaade suundumustest eri riikide haridussüsteemidest. Eesti haridustase on kõrge võrreldes OECD 29. riigi tasemega, kuid on märke haridusliku kihistumise suurenemisest ja kõrghariduse omandajate langevusest.

Analüüsist tuli välja, et kõrgharidust lähevad omandama eelkõige privilegieeritud õpilased ning Eesti haridusmaastikul neid palju pole. Seda kinnitavad ka OECD andmed, et Eestis oli 2010. aastal 54 % keskharidusega ja 35% kõrgharidusega noort vahemikus 15-29 aastat. Samal aastal oli ka 19% noori, kes ei õpi ega tööta, seega nende oskused on madalad võrreldes teistega. Sellest tulenevalt on ka töötus kõrgem nende seas, kellel puudub keskharidus. Uuringu andmetel teenivad Eestis kõrgharidusega inimesed 36% rohkem kui keskharidusega ning nemad 10 % rohkem kui põhiharidusega töötajad. 2010. aasta seisuga oli kõrghariduse tasemel õppima asujaid 43 %, OECD riikide keskmine aga 62%.

Analüüsi tulemuste kui ka OECD andmete põhjal saame väita, et Eesti kõrghariduse omandamine ei ole kerge. Sellest ka uus kõrgharidusreform, mis jõustus 2013. aastal, rakendus tasuta kõrgharidus. See tähendab seda, et kõrghariduse rahastamisel minnaks üle

tegevustoetuse süsteemile. Minnaks üle tulemuslepingutele, mille eesmärk on tõsta kõrghariduse kvaliteeti ja elavdada ülikoolidevahelist koostööd. Edaspidi hakkab ülikoole rahastama riik, see aga tähendab tasuta kõrgharidust neile, kes õpivad täiskoormusel. Osakoormusega õpilastelt on siiski õigus küsida õppemaksu. Selle tulemusena saab ülikool ise otsustada, kui palju õppekohti avab, arvestades tööturu vajadusi ja võimekust, et anda kvaliteetset haridust. (Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekülg, 2013)

Selle reformi tulemusena võtab ülikool 3500 tudengit enam tasuta kohale vastu. Vastuvõtt on endiselt lävendipõhiline, kuid pole võimalik tasu eest saada madalat lävendit. Konkreetsed sisseastumise tingimused otsustab iga kõrgkool aga ise, vastavalt õppekavale. Näiteks võidakse kehtestada ülempiir, millest rohkem üliõpilasi vastu ei võeta.

5 KOKKUVÕTE

Selle bakalaureusetöö eesmärgiks oli anda ülevaade 11. klassi õpilaste tuleviku plaanidest, mis on seotud edasi õppimisega. Uuriti, kas edasi õppimist mõjutab kodune õhkkond või hoopis kool ning kas tulevikuplaanid erinevad eliit- ja tavakooli õpilaste seas.

Uurimus baseerub kahel suurel teorial. Esiteks Raymond Boudon (1973), kes leidis, et töölisklassi ja keskklassi perekondadest pärit laste haridusplaanid kujunevad erinevalt. Töölisklassi vanemad arvestavad haridusplaani tegemisel seda, kui hästi on lapsel seni koolis läinud ja kui võimekas ta on ning keskklassi vanemad eelkõige aga laste soovi õppida.

Teiseks on Abraham Maslowi (1943) vajaduste hierarhia, mis põhineb baasvajadustele. Kõik põhivajadused on omavahel seotud, kui need on täidetud, siis saab inimene teha seda mida ta ise tahab. Oluline roll on soovil midagi teha ja saavutada. Füsioloogiliste väärtuste asemel saavad olulisemaks juba vaimsed väärtused.

Antud töö kinnitas mõlemat hüpoteesi, mis sai püstitatud eelnevate teooriate põhjal.

Töö analüüsi käigus selgus, et eliitkooli õpilastele on olulisem tahe õppida, et minna edasi kõrgkooli ning saavutada doktori kraad. Hinded ei määra siinkohal mingit rolli. Eliitkooli õpilasi võib Eesti haridusmaastikul lugeda kui privilegieeritud õpilaste hulka, kellel pole mingeid takistusi valida endale just see eriala ja kool. Majanduslikult on nad kindlustatud, kõrge sotsiaalne staatus olemas ning perekonnast tuleb kaasa ka akadeemiline andekusväärtustakse haridust. Tavakooli õpilastega on hoopis vastupidi.

Tavakooli õpilastele on olulisemaks senine õppeedukus ehk hinded kui tahe õppida. Tänu headele hinnetele on kergem saada ülikooli ja ka veel riigieelarvelisele kohale, mis tähendab, et kõrgharidus on neile tasuta. Tavakooli õpilaste valikud on limiteeritud, kuna puuduvad kõrge majanduslik tase, sotsiaalne staatus ning vanematel ei pruugi olla kõrgharidust, mis pärsib ka laste tulevikuplaane.

Eestis on kõrghariduse omandamine kulukas, mida näitavad ka tulemused, seetõttu seda ei saa kõik endale lubada. Eestis jõustus 2013. aastal kõrgharidusreform, mille tulemusena loodi 3500 tasuta õppekohta veel juurde. Tasuta saavad ülikooli täiskoormusega tudengid. See reform muudab paljude üldhariduskooli lõpetajate elu kergemaks ning tuleviku helgemaks.

6 KASUTATUD KIRJANDUS

Boudon, R. (1973). Education, opportunity, and social inequality. Changing prospects in Western Society. A. Wiley-Interscience Publication. United States of America.

Dsiss, H., Taru, M. (2001). Õppurnoored kui regionaalse arengu subjekt ja ressurss. Mitteeestlaste integratsiooni sihtasutus. Grandiprojekti nr RUPL01331 lõpparuanne. Tartu.

Erin, T. (2006). Vanemate sotsiaalse tausta mõju nende laste saavutustasemele ja haridustee valikule: Saaremaa gümnaasiumite põhjal. Tallinna Ülikool riigiteaduste instituut. Magistritöö.

Haridus- ja teadusministeeriumi kodulehekülg. (2013). Mida tähendab kõrghariduse reform? (<http://www.hm.ee/index.php?0513078>, 23.05.2013).

Jencks, C., Crouse, J. & Mueser, P. (1983). The Wisconsin model of status attainment: A national replication with improved measures of ability and aspiration. *Sociology of Education*, 56, 3 – 19.

Kirss, L. (2008). Gümnaasiumid avalikkuse pilgu all: Mille alusel Eesti gümnaasiume võrrelda?. Poliitikauuringute Keskus PRAXIS. Tartu.

Maslow, A.H. (1943). A Theory of human motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396.

OECD. (2012). Education at a Glance 2012: OECD Indicators OECD Publishing.

Pern, K. (2007). Õpilaste rahulolu koolis – kas peaks uurima? *Haridus*, 1–2.

Sewell, W. H., Hauser, R. M. & Wolf, W. C. (1980). Sex, schooling and occupational status. *American Journal of Sociology*, 86, 551 – 583.

Strenze, T. (2007). Kas eliitkoolis käimisest on kasu? *Haridus*, 7-8.

Suvorov, A. (2010). Tartu linna eliitkooli ja tavakooli gümnaasistide võrdlus. Tartu. Bakalaureusetöö.

Tartumaa kodulehekülge. Haridus. (<http://www.tartumaa.ee/?op=body&id=158>, 12.09.2012).

Titma, M., Kenkmann, P. (1988). Meie üliõpilaskond. Tallinn. Eesti Raamat.

Tomp, M. (2012). Eesti ja väliseesti põhikooli õpilaste hinnangud oma koolile ja kodule. Bakalaureusetöö.

Toomela, A., Kikas, E., Mõttus, E. (2006). Ability grouping in schools: A study of academic achievement in five schools in Estonia. *Trames*, 10, 1, 32-43.

Toomse, M. (2007). Hariduslik ebavõrdsus. Statistikaamet. Tallinn.

Uiboleht, U. (2011). Ebavõrdsus Eesti koolide vahel- eliitkooli, erakooli ja tavakooli võrdlus. Tartu. Bakalaureusetöö.

White, K. R. (1982). The Relation Between Socioeconomic Status and Academic Achievement. *Psychological Bulletin*, 91, 3, 461-481.

Lisa 1. Küsitluse ankeet

Lugupeetud vastaja,

Käesolev küsitlus uurib õpilaste arvamusi koolist, kodust ja haridusest. Küsitlus on anonüümne, tulemusi kasutatakse Tartu Ülikooli bakalaureusetöös statistiliseks analüüsiks; Teie õpetajad ega keegi teine ei saa teada, mida Te vastate.

Enamike küsimuste puhul tuleb Teil valida kõige sobivam vastusevariant ja tõmmata sellele vastusevariandile ring ümber; mõne küsimuse puhul tuleb kirjutada vastus punktiirjoonele.

1. Teie sugu

Mees

Naine

2. Kui vana Te olete?

..... aastat

3. Mitmendas klassis Te praegu õpite?

Õpin klassis

4. Millal Te asusite õppima selles koolis, kus Te praegu õpite? Kirjutage mitmendast klassist alates Te selles koolis õpite? (kui täpselt ei mäleta, siis umbes)

Õpin siin alates klassist

5. Millised on üldiselt suhted Teie klassis ... (valige mõlemas tulpas üks variant)

	...õpilastel omavahel	...õpilastel õpetajatega
Väga head	5	5
Üsna head	4	4
Kuidas kunagi	3	3
Mitte eriti head	2	2
Halvad, konfliktsed	1	1

6. Milline on Teie klassis enamike õpilaste suhtumine õppimisse?

5. Head õpilased on au sees
4. Enamus suhtub õppimisse tõsiselt
3. Suhtumine oli valikuline, sõltudes aimest ja õpetajast
2. Tööd tehakse vaid hädapäraseks toimetulekuks
1. Halvad õpilased on au sees

7. Millised on peamiselt Teie hinded?

5. Enamus on viied
4. Neljad ja viied enam-vähem võrdselt
3. Enamus on neljad
2. Kolmed ja neljad enam-vähem võrdselt
1. Enamus on kolmed

8. Järgnevalt hinnake oma koolis valitsevat õhkkonda (valige igas reas üks variant).

Milline on...					
...Teie kooli õpilaste soov õppida	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike
...õpilaste käitumine, distsipliin koolis	väga hea	küllaltki hea	keskpärane	mitte eriti hea	vilets
...õpilaste võimalus tegeleda isetegevusega	väga hea	küllaltki hea	keskpärane	mitte eriti hea	vilets
...õpilaste rahulolu oma kooliga	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike
...õpetajate soov oma tööd teha	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike
...õpetajate rahulolu oma kooliga	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike
...õpetamise üldine tase koolis	väga hea	küllaltki hea	keskpärane	mitte eriti hea	vilets
...Teie vanemate rahulolu kooliga	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike
...Teie enda rahulolu oma kooliga	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike
...Teie enda soov õppida	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike

9. Kas Teile meeldib oma praeguses koolis?

1. Ma käiksin parema meelega mõnes teises koolis
2. Pole erilist vahet, kas ma käin selles koolis või mõnes teises
3. Ma ei tahaks mingil juhul üheski teises koolis käia

10. Millega Te tegelete koolist vabal ajal? Kirjutage iga tegevuse kohta, kui sagedasti Te sellega viimasel ajal olete tegelema (valige igas reas üks variant).

	Iga päe	Mitu kord	Umbe s	Paar korda	Umbes kord	Harvem kui	Mitte kunagi
Käin sõpradel	7	6	5	4	3	2	1
Loen raamatut	7	6	5	4	3	2	1
Käin tööle raha	7	6	5	4	3	2	1
Käin teatris või	7	6	5	4	3	2	1
Käin väljas	7	6	5	4	3	2	1
Tegelen aktiivselt kunstiga	7	6	5	4	3	2	1
Surfan internetis	7	6	5	4	3	2	1
Tegelen spordiga	7	6	5	4	3	2	1
Osalen aktiivselt	7	6	5	4	3	2	1
Pidutsen	7	6	5	4	3	2	1
Käin väljaspool kooli mingitel	7	6	5	4	3	2	1

11. Millise haridustaseme soovite Te lõppkokkuvõttes omandada?

1. Põhikooli hariduse
2. Keskkooli hariduse
3. Bakalaureuse kraadi
4. Magistrikraadi
5. Doktorikraadi
6. Muu (kirjutage)

12. Kui palju Te olete oma senise elu jooksul käinud välismaal?

1. Pole üldse käinud
2. 1-2 korda
3. Umbes 3-5 korda
4. Rohkem kui viis korda

13. Milline on Teie vanemate põhiline amet, töökoht? (kirjutage oma sõnadega)

ISA

AMET.....

. EMA

AMET.....

14. Milline on Teie vanemate haridus? (tähistage mõlemas tulbas üks variant)

	ISA HARIDUS	EMA HARIDUS
Vähem kui keskharidus	1	1
Kutseharidus	2	2
Üldkeskharidus	3	3
Keskeriharidus (tehnikum)	4	4
Lõpetamata kõrgem haridus	5	5
Kõrgharidus	6	6

15. Milline on umbes Teie vanemate ühe kuu sissetulek? (tähistage mõlemas tulbas üks variant)

	ISA	EMA
Kuni 5000 krooni	1	1
5000 - 10000 krooni	2	2
10000 - 15000 krooni	3	3
15000 - 20000 krooni	4	4
20000 - 25000 krooni	5	5
25000 - 30000 krooni	6	6
Üle 30000 krooni	7	7

16. Kas Te elate koos oma vanematega?

1. Elan koos ema ja isaga
2. Elan koos ühe vanemaga
3. Elan iseseisvalt
4. Mingi muu variant

17. Kas Teil on õdesid ja vendasid?

Mitu õde Teil on, kes Teiega koos elavad? õde

Mitu venda Teil on, kes Teiega koos elavad? venda

18. Järgnevalt hinnake olukorda oma kodus (valige igas reas üks variant).

Milline on...					
...majanduslik olukord Teie kodus	väga hea	küllaltki hea	keskpärane	mitte eriti hea	vilets
...Teie suhe oma vanematega	väga hea	küllaltki hea	kuidas kunagi	üsna pingeline	konfliktne
...Teie vanemate poolne abi Teie õppimisel	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike
...Teie vanemate huvi Teie hariduse vastu	väga suur	küllaltki suur	keskmine	mitte eriti suur	väike
...võimalused tegeleda õppimisega kodus	väga head	küllaltki head	keskpärased	mitte eriti head	viletsad
...Teie vanemate ootused Teie koolihinnete suhtes	väga kõrged	küllaltki kõrged	keskmised	mitte eriti kõrged	madalad

19. Milline on Teie vanemate suhe Teie kooliga?

1. Minu vanemad teevad minu kooliga aktiivset koostööd
2. Minu vanemad suhtlevad kooliga üsna sagedasti seoses minu probleemidega
3. Minu vanemad käivad paar korda aastas koolis üritustel või koosolekutel
4. Minu vanemad ei oma praktiliselt mingit suhet minu kooliga

20. Mida arvavad Teie vanemad Teie edasisest haridusest?

1. Minu vanemad tahavad, et ma omandaksin kõrghariduse
2. Minu vanemad arvavad, et kõrgharidus pole tingimata vajalik
3. Ma ei tea
4. Minu vanemate jaoks pole eriti oluline, millise hariduse ma omandan

21. Kuidas Te hindate oma materiaalsel olukorda võrreldes enamike eakaaslastega?

1. Olen teistega võrreldes kehvemas seisus
2. Minu olukord ei erine enamike eakaaslaste omast
3. Kuulun materiaalselt enamkindlustatute hulka
4. Minu olukord on märgatavalt parem

Järgnevalt veel mõned küsimused Teie kodu kohta

22. Kas Teie pere elab oma majas või korteris?

1. Oma majas
2. Korteris
3. Mingi muu variant

23. Kas Teie perel on lisaks põhilisele elukohale ka eraldi suvemaja?

1. Jah
2. Ei

24. Kas Teie peres on auto?

1. Jah, rohkem kui üks auto
2. Jah, üks auto
3. Ei ole

25. Mitu tuba Teie kodus on (ärge arvestage kööki, vannituba, esikut ja muid abiruume)?

..... tuba

26. Kas Teil on kodus oma tuba?

1. Jah
2. Ei

27. Kas Teie kodus on arvuti?

1. Jah, rohkem kui üks arvuti
2. Jah, üks arvuti
3. Ei ole

28. Kas Teil on isiklik arvuti, mida ainult Teie kasutate?

1. Jah
2. Ei

29. Kas Teie kodus on internetiühendus?

1. Jah
2. Ei

30. Kui palju umbes on Teie kodus raamatuid?

1. Alla saja
2. Paarsada
3. Üle viiesaja
4. Üle tuhande

31. Kas Teie kodus on mingeid muusikainstrumente (klaver, kitarr, viiul vms.)?

1. Jah, rohkem kui üks muusikainstrument
2. Jah, üks muusikainstrument
3. Ei ole ühtegi

Sellega on küsitlus lõppenud. Aitäh!

Lisa 2. Vastajate arv koolide kaupa

Andme koguja/ aasta	Kool	Sugu		KOKKU
		Mees	Naine	
Artjom Suvorov / 2010	Tartu eliitkool	5	27	32
	Tartu tavakool	17	19	36
Kati Okkas / 2010	Tartu tavakool	4	15	19
	Tartumaa tavakool	9	10	19
Urmo Uiboleht / 2011	Tallinna Tavakool	12	16	28
	Tallinna Erakool	26	42	68
	Tallinna Erakool 2	14	8	22
	Tallinna Eliitkool	8	8	16
	Tallinna Eliitkool 2	26	20	46
KOKKU	9 kooli	120	166	286

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina **KATI OKKAS**

(sünnikuupäev: 03.09.1986)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose: **ELIIT JA TAVAKOOLI ÕPILASTE HARIDUSPLAANIDE KUJUNEMINE**, mille juhendaja on **Tarmo Strenze**.
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 03.06.2013.